

вх. № - 08 - 126 Тема: ” **ЕЗИК – РЕЧ - КОМУНИКАЦИЯ**”
 Финансиране 2684 лв.

ЕКИП

Ръководител на проекта: 1.проф.д-р Добринка Георгиева Даскалова (от 01.08.2016 г. доц. д-р Димитър Димитров Попов)	Преподавател / докторант/ студент
Членове на колектива: 2.проф. д.ф.н. Ивелина Костова Савова 3.проф. д-р Марияна Иванова Стефанова 4.проф. д-р Надка Николова Николова 5. доц. д-р Димитър Димитров Попов 6.гл.ас. д-р Николай Кънчев Николов 7. гл.ас. д-р Анета Маринова Тихова 8. гл.ас. д-р Албена Георгиева Баева 9. ст.преп. Румяна Русинова Иванова 10. Станислава Спасова Кирилова 11. Аксения Димитрова Каракалева-Тодорова 12. Цветослава Андреева Герговска 13. Деян Владимиров Герговски 14. Стефка Недялкова Александрова 15. Гергана Стойкова Георгиева 16. Станислава Попова	преподавател преподавател преподавател преподавател преподавател преподавател преподавател преподавател преподавател докторант докторант докторант докторант докторант студент студент

ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Б. Анотация на дейностите, извършени по проекта, и получените основни резултати

В *теоретичен план* резултатите от изследванията представят прагматичните характеристики и ролята на използваните в съвременната комуникация езикови и паралингвистични единици, както и предпочитаните в този процес модели. Осигуряват се обективни доказателства за решаването на някои от съществуващите дискусии. Крайните резултати от разработването на проекта са значими чрез техния потенциал за приложение в *практиката* – те са съобразени с учебния процес и могат да се използват при обучението на студентите в различните степени на филологическото висше образование.

Обособени са **пет работни пакета**, които представят различните страни на отношенията и зависимостите в триадата *език – реч – комуникация* и позволяват да се оценят възможностите, съответно спецификата на отделните равнища в системата. Тази организация на изследването осигурява необходимото единство при разработването на проекта и е подчинена на идеята да се постигне пълнота и многопосочен анализ на ексцерпиранияте езикови и речеви факти.

Работен пакет 1 – Основни практики и модели в съвременната българска комуникация

Тема 1: Криминалната тема в новинарския дискурс (проф. д.ф.н. Ивелина Савова)

Анализът се базира върху понятието *лексико-тематично поле*, а подходът е текстолингвистичен. Изходната хипотеза е, че текстовете от криминалната хроника, поради сходната си тематика, ще имат и сходни лексико-тематични полета в структурата си. Самият избор на криминалните новинарски текстове като обект на анализ е направен по прагматични съображения – тези текстове са с ясна тематична и жанрова определеност, имат лесна обособимост сред останалите медийни продукти.

Тема 2: Ролята на конотацията при общуването в медиен дискурс (проф.д-р Добринна Даскалова, Станислава Попова – IV курс БФ) – наблюдава се практиката на общуване в съвременното медийно пространство, която предлага интересна информация за типологията и комуникативните възможности на конотациите в българския език, реализирани в този дискурс; извеждат се свързаните с тях развойни тенденции и процеси в областта на комуникацията.

Тема 3: Когнитивни и мултимодални подходи при изследването на речта в реален режим (доц.д-р Димитър Попов) – наблюденията и анализите са насочени към изследване на езиковите единици в речта за установяване на тяхната специфика в реален режим; използват се когнитивни и мултимодални подходи.

Тема 4: Функционални типове на квазивъпросителните изказвания в българската реч (докторант Аксения Димитрова Каракалева-Тодорова) – квазивъпросителността се разглежда като проява на вторичната функция на въпросителните изказвания. Представя се спецификата на квазивъпросите в процеса на комуникация – те съдържат потенциал, който се реализира в зависимост от конкретната речева ситуация.

Тема 5: Словоред на несъобщителните изказвания в българската разговорна реч (докторант Станислава Спасова Теофилова) – акцентът при разработването на проблема е върху словоредните особености на различните видове несъобщителни изказвания в българската разговорна реч, които обуславят техните особености в процеса на комуникация.

Тема 6: Употреба и актуализация на фразеологичните единици в медиен дискурс (докторант Деян Герговски) – изследването е провокирано от особеностите в структурата, значението и функцията на фразеологичните единици, реализирани в съвременните български печатни медии. Анализира се както тяхната стандартна, така и официалната им употреба.

Тема 7: Стилистичните средства в художествената реч (гл.ас. д-р Албена Баева) – в различни като тема и жанр художествени текстове се наблюдава спецификата в употребата на стилистично маркираните езикови единици, за да се установят техните възможности в процеса на комуникация в такъв дискурс.

Работен пакет 2 – Комуникативни параметри и възможности на българския речеви етикет

Тема 1: Изразяване на (не)учтивост в българското речево общуване (проф.д-р Марияна Стефанова) – изследват се различни тактики за изразяване на учтивост в

съвременната българска речева комуникация; анализират се характеристиките и поведението на езикови средства, които в процеса на общуването се използват в двете ситуации – проява на учтивост, съответно проява на неучтивост.

Тема 2: Молбите като езиково средство за изразяване на учтивост в българското речево общуване (докторант Стефка Недялкова Александрова) – разглеждат се езиковите средства, чрез които се изразява учтивостта в различните типове молби; коментира се изключително широката им употреба в съвременното общуване като специфични речеви актове.

Работен пакет 3 – Отношението в триадата език – реч – комуникация в диахронен аспект на оценка

Тема 1: Библийските цитати в старобългарския превод на Огласителните слова на свети Кирил Йерусалимски и на четирите слова против арианите (гл.ас. д-р Николай Николов) – изследването на езиковите особености на библийските цитати в двата паметника има за цел по-точното атрибутиране на преводите на двете съчинения към нормативността и стила на видния представител на т. нар. двуерова преславска школа Константин Преславски

Тема 2: Фразеологичните единици в старобългарския превод на Огласителните в старобългарския превод на Огласителните слова на свети Кирил Йерусалимски (гл. ас. д-р Николай Николов, Гургана Стойкова Георгиева – студент, магистърска програма) – изследването на устойчивите словесни комплекси и на фразеологичните единици в катехизистичните слова на раннохристиянския светител цели както анализ на структурните модели, така и оформянето на специфичен книжовно-литературен инвентар, което е свързано с процеса на интелектуализация и ментализация на изразните средства като стилистичен жанров маркер.

Тема 3: Езикови особености на славянския превод на «Слово за Юдейската война» от Йосиф Флавий според ръкописа на архивския хронограф (гл.ас. д-р Анета Маринова Тихова) – в разглежданото съчинение, което принадлежи на златния век на българската писменост от времето на цар Симеон и е преведено на старобългарски език от презвитер Грирогрий, се търсят обективни основания и конкретни факти за доказване на неговата роля и значимост в историята на българския език при установяване на нормативността в процеса на комуникация.

Тема 4: Специфика на езиковата интервенция при формиране на новобългарския език (проф. д-р Надка Николова) – изследването е насочено към представяне и оценка на съществената и значима роля на личността при формирането на устен и писмен граматически нормативен комплекс, както и на речниковия състав на българския език, използван в процеса на комуникация.

Работен пакет 4 – Съотношението книжовен език / диалект / мезолект, проявено при съвременната българска комуникация

Тема 1: Наблюдение върху устойчивостта и динамиката на диалектното в капанския мезолект (ст. преп. Румяна Русинова) – очертават се пътищата и начините на взаимодействие между елементите на книжовния език и на диалектната система, които функционират успоредно в мезолекта като междинна езикова формация.

Работен пакет 5 – Детската реч като езиков феномен при изследване на комуникативните процеси в ранна възраст

Тема 1: Синтактична синонимия в детската реч (докторант Цветослава Андреева Герговска) – разработката е част от цялостно дисертационно изследване, свързано с анализа и оценката на синтактичното равнище в детската реч; обект на наблюдение е речевото поведение на деца от три до шест години – оценяват се техните умения за общуване чрез изграждане на синонимни синтактични конструкции.

Резултати с приложна насоченост:

1. За петима от членовете на колектива (докторантите **Станислава Спасова Кирилова**, **Аксения Димитрова Каракалева-Тодорова**, **Цветослава Андреева Герговска**, **Деян Владимиров Герговски** и **Стефка Недялкова Александрова**) получените научни резултати от разработването на проекта са използвани в техните дисертационни трудове; отпечатани са **четири статии** в Аспекти на българската речева комуникация. Сборник със студии и статии. e-book pdf., Шумен, 2016 г.; в Аспекти на българската речева комуникация. Сборник със студии и статии. e-book pdf., Шумен, 2016 г. е отпечатана и статията на студентката **Станислава Попова** от IV курс, БФ.

2. Актуализиране и обогатяване на лекциите по Лексикология на съвременния български език; Синтаксис на съвременния български език; История на новобългарския книжовен език – задължителни дисциплини за ОКС „бакалавър”, специалност Българска филология; Старобългарски език, избираема дисциплина за ОКС „бакалавър”, специалност Български език и история, Български език и руски език; Металингвистика и метаинформация, задължителна дисциплина при магистри ЛМК;

ПУБЛИКАЦИИ ПО ПРОЕКТА

- монографии

Николова, Н. Пуризмът в епохата на Българското възраждане. Series Academica. 18. Шумен, 2016. (276 с.) ISBN 978-619-201-042-3
студия

Попов, Д. Лингвистична персонология. Шумен: Университетско издателство „Епископ Констанции Преславски“, 2016.

- студии и статии

Александрова, Ст. За концепта учтивост в лингвистиката. – В: сб. Аспекти на българската речева комуникация, Сборник със студии и статии. e-book pdf. Шумен, 2016: 158-168

Герговска, Цв. Кратък преглед на българската корпусна лингвистика. – В: Аспекти на българската речева комуникация. Сборник със студии и статии. e-book pdf., Шумен, 2016: 168-176

Герговски, Д. Българската фразеология в медиен дискурс (оснивни проблеми и теоретична база на изследването). – В: сб. Аспекти на българската речева комуникация. Сборник със студии и статии. e-book pdf. Шумен, 2016: 103-118

Даскалова, Д. За типологията и ролята на конотациите в медиен дискурс – статия в тематичен сборник ACTA UNIVERSITATIS PREŠOVIENSIS. Slavistický zborník 2. Dymanické procesy v súčasnej slavistike. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie 3. – 4. novembra 2016. Vydavateľstvo Prešovskej university, Prešov, 2016, s. 268-282

Даскалова, Д. За някои особености на комуникативно-прагматичните модели в медиен дискурс. – В: сб. **Международна юбилейна научна конференция**, посветена на 75-годишнината на проф. д.ф.н. Руселина Ницолова, проведена в рамките на Славистичните четения, София, 21-24 април 2016 г. (под печат)

Николов, Н. NOMINA ACTIONIS ET RESULTATIVA на -ние / -ение в старобългарския превод на *Огласителните слова* на свети Кирил Йерусалимски (ГИМ, Син. 478). – В: IN HONOREM 3. QUADRIVIUM. Юбилейен сборник в чест на 60-годишнината на проф. д-р Веселин Панайотов. Шумен, 2016, с. 194-218.

Николов, Н. NOMINA COMPOSITA, NOMINA ACTIONIS ET RESULTATIVA на -ние / -ение и NOMINA ABSTRACTA на -ъство в старобългарския превод на *Огласителните слова* на свети Кирил Йерусалимски (ГИМ, Син. 478). – В: Аспекти на българската речева комуникация. Сборник със студии и статии. e-book pdf., Шумен, 2016: 5-68

Николов, Н. Предложната реприза в българския и словашкия език. – В: ACTA UNIVERSITATIS PREŠOVIENSIS. Slavistický zborník 2. Dymanické procesy v súčasnej slavistike. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie 3. – 4. novembra 2016. Vydavateľstvo Prešovskej university, Prešov, 2016, s. 303-322

Николова, Н. Българският възрожденски пуризм. // Любословие, 2016, с. 144–162

Николова, Н. Характерные черты формирования новоболгарского литературного языка. – В: ACTA UNIVERSITATIS PREŠOVIENSIS. Slavistický zborník 2. Dymanické procesy v súčasnej slavistike. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie 3. – 4. novembra 2016. Vydavateľstvo Prešovskej university, Prešov, 2016: 282–290

Николова, Н. Ролята на пуризма при формирането на новобългарския книжовен език. В: Аспекти на българската речева комуникация. Сборник със студии и статии. e-book pdf., Шумен, 2016: 83-91

Николова, Н. Речникът на чуждите думи на Моско Москов. – В: Отговорността пред езика. Т. 4. Шумен, 2016, с. 116–130 (под печат)

Попов, Д. * Speaker Profiles as Anthropophonic Phenomena. – SocioBrains International Scientific Refereed Online Journal, ISSUE 20, APRIL 2016, <http://sociobrain.com/bg/left/issues/issue-7%2C-march-2016/> (в реферирано издание).

Попов, Д. * Колоквиализмите в българския медиен език. В: Медиалингвистика, вып. 5. Язык в координатах массмедиах: сб. статей – СПб.: С-Петербург. гос. ун-т, ин-т «Высш. шк. журн. и масс. комму-никаций», 2016. RINZ

Попов, Д. За джэндърната стереотипност на гласа. – В: Отговорността пред езика. т. 4. Шумен. УИ „Епископ Константин Преславски“, 2016 (под печат).

Попова, Ст. Реализация на фразеологичните словосъчетания в текстове от електронни медии. – В: сб. Аспекти на българската речева комуникация. Сборник със студии и статии. e-book pdf. Шумен, 2016: 117-135

Русинова, Р. За степента на устойчивост на някои вокални варианти в един мезолект. – В: Аспекти на българската речева комуникация. Сборник със студии и статии. e-book pdf., Шумен, 2016: 91-101

Савова И. Лексикално изграждане на криминалните новини. – Медиалингвистика. Вып. 5. Язык в координатах массмедиа. Санкт-Петербург: С-Петербург. гос. ун-т, ин-т „Высш. шк. журн. и масс. коммуникаций“, 2016.

Савова, И. Квазититулы vs. титулы в современном болгарском языке – статья в тематичен сборник ACTA UNIVERSITATIS PREŠOVIENSIS. Slavistický zborník 2. Dušanické procesy v súčasnej slavistike. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie 3. – 4. novembra 2016. Vydavateľstvo Prešovskej university, Prešov, 2016, s. 256 - 268

Стефанова, М. Лингвистика и маталингвистика: език и метаезик – В: сб. Аспекти на българската речева комуникация, Сборник със студии и статии. e-book pdf. Шумен, 2016: 144-158

Стефанова, М. Обръщенията като маркер за учтивост в българското речево общуване. – статья в тематичен сборник ACTA UNIVERSITATIS PREŠOVIENSIS. Slavistický zborník 2. Dušanické procesy v súčasnej slavistike. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie 3. – 4. novembra 2016. Vydavateľstvo Prešovskej university, Prešov, 2016, s. 291- 302.

Стефанова, М. Отговорността пред езика, т. 4, Шумен: УИ «Епископ Константин Преславски» (под печат)

Теофилова, Ст. Словоредни позиции на допълнението в съобщителното изказване (Върху материал от разговорната реч). – В: Отговорността пред езика, т. 4, Шумен: УИ «Епископ Константин Преславски» (под печат).

Теофилова, Ст. Словоредна комбинаторика: „танцът“ на обстоятелствените пояснения в простото съобщително изказване. – В: Паисиеви четения на тема *Хуманитаристиката – традиции и перспективи*. Пловдив, 10 – 11 ноември 2016 г. (под печат).

Теофилова, Ст. Словоред на обстоятелствените пояснения за време и за място и посока в простото съобщително изказване (Върху материал от българската разговорна реч); текстът е представен на Втория международен филологически форум за студенти и докторанти, София. 17 – 20 ноември 2016 г. (под печат)

Тихова, А. За една архаична езикова особеност в славянския превод на „История на Юдейската война“ от Йосиф Флавий според Архивския хронограф. – В: LIMES SLAVICUS. Славянството – граници на общността. Шумен, 2016, с. 60-70.

Тихова, А. За някои форми на имперфекта в славянския превод на „История на Юдейската война“ от Йосиф Флавий (Въз основа на Архивския хронограф в сравнение с Вилненския хронограф). – В: Преславска книжовна школа. Т. 16. Шумен (под печат)

Тихова, А. Към въпроса за употребата на сингулария тантум в съвременния български език. – В: Отговорността пред езика. т. 4. (в съавторство с Р. Русинова). Шумен (под печат)

Тодорова, А. Квазивъпросителни изказвания с *какъв* в българската разговорна реч. – В: Осемнадесета национална научна конференция за студенти и докторанти „Слово и памет“ 12-13 май, 2016 г., гр. Пловдив (под печат).

Тодорова, А. Проявление на квазивъпросителните изказвания в българската разговорна реч. – В: XXIII-тите „Епископ-Константинови четения“ на тема: *Фрагментирани светове*, 19-20 май 2016, Шумен (под печат).

Тодорова, А. Форманти на квазивъпросителността в изказвания от разговорната реч на българския език – В: Паисиевите четения *Хуманитаристиката – традиции и перспективи*, 10-11 ноември 2016 г., Пловдив (под печат).

Тодорова, А. Фразеологизми в квазивъпросителни структури в българския език. – В: сб. Отговорността пред езика, т. 4, УИ «Епископ Константин Преславски» Шумен. 2016 г. (под печат).